

Šárka Nekvapil Jirásková: Populační vývoj a majetkový transfer v protoindustriální oblasti severovýchodních Čech v letech 1700–1849, Pardubice 2017, disertační práce.

posudek oponenta

Disertační práce Šárky Nekvapil Jiráskové se věnuje sice nevelkému území obce Stružinec z panství Lomnice na Popelkou, ale sleduje vývoj jejího obyvatelstva, včetně majetkového ukotvení, neobyčejně důkladně, navíc v dlouhém intervalu 150 let s četnými přesahy. Na úvod autorka zařadila přehled dostupné pramenné základny, v následující kapitole se pak podrobně a se znalostí věci věnovala dosavadnímu bádání a jeho teoretickým závěrům, více v evropském kontextu, ale domácí práce tohoto typu nejsou opomenuty. Následují stručné informace o zkoumaném panství a konkrétní lokalitě, pak se text kapitoly věnuje teoretickému rozboru struktury obyvatelstva v úrodných a méně úrodných oblastech, což byl faktor ovlivňující situaci právě v autorkou sledovaném období. Další části práce už se zabývají konkrétním historicko-demografickým rozbohem a rozbohem majetkového transferu ve Stružinci sledovaného období, včetně nutných časových i věcných přesahů. Práce je doplněna statistickými výstupy v podobě rozsáhlých tabulek a grafů.

Autorka předložila disertační práci, jejíž téma svou podstatou vyžaduje velmi rozsáhlý, časově náročný a pečlivý primární výzkum, jenž nelze ničím nahradit. Situaci si navíc neusnadnila, protože existující diplomovou práci na téma srovnatelné s částí vlastní práce podrobila kritickému rozboru a následně podle vlastního vyjádření „přepočítala“, aby eliminovala nepřesnosti a neukotvenost v souvislostech. Práce podle stanovené metodiky v některých rovinách narazila na informace vymykající se takovému použití, což v konečném důsledku znamenalo ještě větší pracnost. Na druhou stranu zakomponování takových informací do celku vede k jeho zatraktivnění a přitom nenarušuje vytyčenou metodologickou čistotu. Autorka si dala práci i s vykreslením konkrétních příběhů, většinou ilustrujících hraniční situace popisovaných demografických jevů, což přispívá k celkovému zatraktivnění textu.

Mnohvrstevnatý obraz venkovské společnosti v širokém časovém záběru se autorka snažila podat jako vyrovnaný pro celé sledované období. V některých částech se přesto zdá, že větší důraz je kladen na situaci 18. století, resp. před velkými právními reformami konce 18. a počátku 19. století. Například v kapitole týkající se nemanželských dětí je bráno v úvahu převážně (někde výhradně) trestní právo (jako aktuální ve straším období), ne právo civilní upravující tuto sféru po roce 1811. Naopak v části o dědickém právu jsou vnímány potřebné souvislosti měnícího se právního rámce.

Bádání o majetkovém transferu pak zúžilo pohled na tu část venkovské společnosti sledované lokality, která disponovala nemovitým majetkem, kolem něhož se točila převážná část právních ustanovení jak staršího tak mladšího typu. Přes trvajících poddanství, které by mohlo být považováno za dokonalý jednotící prvek, bylo sledované období nejenom dozníváním systému, ale v důsledku realizovaných, někdy naprosto zásadních, právních změn zároveň počátkem nového typu mnohých vztahů nejenom uvnitř mikrokosmu jedné vesnice, ale i s širším i vzdálenějším okolím. Autorka se touto proměnlivostí vyrovnala se ctí, stejně jako s dalšími nemalými nároky, jež na ní téma kladlo.

Po technické stránce si práce udržela proporcionalitu, právě tak jako patřičnou úroveň textu. Ten s ohledem na zvolenou výzkumnou metodu a typ poskytovaných informací nemůže být vždy prvoplánově čtenářsky přitažlivý, ale má příjemný rytmus a čistotu stylu, je přehledný a systematický.

Předložená práce nepochybně splňuje veškeré požadavky kladené na disertační práci a je mi potěšením doporučit ji k obhajobě.

Ústí nad Orlicí, 6. října 2017

doc. PhDr. Marie Macková, Ph.D.